

e-mail: office@gyergyoremete.ro / www.gyergyoremete.ro

GYERGYÓREMETE KÖZSÉG • Hargita megye 537250 Gyergyóremete /Cseres Tibor tér 10 sz. • Tel: + 40-266-352101; Fax: + 40-266-352102

A GYERGYÓI SZÉKELYEK ÚTJA BUDAPESTRE „ISTEN ÁLDJA MEG UTATOKOT, TESTVÉREINK”

A két világháború közötti Romániában egyes magyar határmenti területeken román telepes falvakat hoztak létre, hogy megváltoztassák a térség etnikai összetételét. Szatmárnémeti vidékén lévő Börvely községbe a Károlyi grófi család volt birtokaira telepéseket költöztettek be, mely helyzet állandó torzszalkodásra adott okot a helyi magyar lakosság és az újonnan jöttek között. 1940 őszén a második bécsi döntés értelmében Erdély északi része visszakerült Magyarországhoz. A börvelyi román telepések jobbnak látták áttelepülni Romániába. Úgy határozott a magyar állam, hogy székely telepéseket fognak odatelepíteni Gyergyó vidékéről, Székelyföld északi részéről, ahol a nagy községek amúgy is földhiánnyal küszködtek.

1941 őszén a magyar királyi Földművelésügyi Minisztérium közzétette, hogy azok a gyergyóremetei, gyergyóditrói és gyergyószárhegyi családok, akik anyagilag jól állnak, van egy évi kitarásuk, jelentkezzenek, mert a Szatmár megyei Börvely község üresen álló házaiba telepítik. Mindenkinek kellett legyen igás állata, felszerelése a földműveléshez, a családfő nem lehetett idősebb 40 évnél és legalább 4-5 gyermeke kellett legyen, továbbá annyi pénze, illetve tartaléka, hogy Börvelyben a családját egy évig el tudja látni. Gyergyói ingatlanjait eladhatta, ingóságait magával vihette. A rendelet így hangzott: „Azok a székelyek jelentkezhetnek, akik 1918-ban a székely hadosztályban szolgáltak, akik 1920 után magyarnak vallották magukat, akik római katolikusok, nagy családosok, a román fennhatóság alatt hátrányban voltak, illetve magyarságukért megszenvedtek. A magyar kormány olyan földeket biztosít, amelyek búzát, bort, s mindent megteremnek. Minden gyermek után két hold földet osztanak ki, amiért fizetni nem kell és ezzel együtt megfelelő házakat is. A jelentkezők 48 órán belül jelentkezzenek a község házában. Aki addig nem jelentkezik, ne is jelentkezék, mert nem kerül listára.”

A három faluból összesen 140 családot választottak ki (kb. 860 személyt). Az előkészületi idő egy hét volt, mialatt egy küldöttség előre ment, hogy kiválassza a családok nagysága szerint a lakhelyeket. A kormány minden családnak egy-egy vagon biztosított a két hétig tartó utazásra. Így indult el a 140 család a ditrói vasútállomásról 1941 október 18-20-án. A vonatokat piros-fehér-zöld zászlókkal, szalagokkal feldíszítették, az állomásokon sok nézőjük akadt. A búcsúzkodáskor volt aki azt mondta: „Visszajönnétek még ti ide bolondok!” Mások sírva virágot dobtak fel a vagonba: „Isten áldja meg utatokat, testvéreink.”

Szeretfalván három napot álltak, ahol 140 vagonot kaptak, melyeknek tele rakták egyik felét állatokkal, az adott vagon másik felén felnőttek, anyák, gyermekek helyezkedtek el, bútorokkal, zsákokkal és ami még kellett a családnak. A férfiak a fiatal fiúkkal Szeretfalváig lovas vagy ökrös szekérrel mentek, melyek hozták ekét, boronát, szerszámot.

A hideg várótermekben, raktárakban fáztak, mivel fűtőanyag nem nagyon volt. Meleg ételt sem tudtak mindig adni a gyermekeknek. A visszaemlékezők szerint a vagonokból alig lehetett kilátni, mert csak egy ablak volt zárt ajtóval, hogy ki ne essenek a gyermekek. Ember és állat egy levegőt szívott. Ha az

e-mail: office@gyergyoremete.ro / www.gyergyoremete.ro

GYERGYÓREMETE KÖZSÉG • Hargita megye 537250 Gyergyóremete /Cseres Tibor tér 10 sz. • Tel: + 40-266-352101; Fax: + 40-266-352102

állomáson várni kellett, a mozdonyvezetők mindig jóval az állomástól távolabb álltak meg, hogy mindenki elvégezhesse természetes dolgait. Egyes állomásokon vöröskeresztes nővérek teát, cukrot, gyógyszert adtak. Ennek ellenére sokan megbetegedtek, szerencsére halálozás nem történt.

Szeretfalván egy hodály épületében szálltak meg, amikor kitakarították a vagonokat. A szalmán alvás miatt az emberek nagyon megtetvesedtek és vakaróztak. Az anyák sírtak, mert nem tudtak tisztálkodni, sürgették a továbbutazást. A vagonokban néha az egyik oldalon megkötötték az állatokat, az idősek intelmére a másik oldalon a kisgyerekeket kötötték meg, hogy nehogy az állatok közé menjenek.

1941 november eleji reggelen Börvelybe megérkezvén már ott voltak a minisztérium küldöttei az állomáson, rezes banda is jelen volt az ünnepi fogadáson. Minden székely népviseletbe öltözött és úgy örökítették meg Budapestről jött filmesek az érkezést. Hamarosan megkezdődött a berendezkedés a kiosztott 2500 kataszter hold földterületen. A falu magyar lakossága, akik szerették volna megkapni a volt Károlyi földeket kellemetlen megjegyzéseket tett. Kellett egy év amíg a helyiek megbizonyosodtak, hogy a székelyek szorgalmas emberek és „templomba járók”. Kezdték kiemelkedni az új székely kapuk az utcáorokban. Az állatoknak is hamarosan megfelelő gazdasági épületek épültek.

A Földművelésügyi Minisztériumból, Budapestről, hetente jöttek és meglegeedettséggel látták, hogy az iskola, templom közösségi erővel rendbe van hozva. Így lett a Börvelyhez tartozó település neve egy év alatt Székelytelep. Még a Romániához való visszacsatolás után is ki volt írva románul egy ideig (Sichitelec).

1941 őszén a Szatmár megyei Börvely községbe települt gyergyói székelyek közül voltak, akiket behívtak katonának, sokan elesetek a harcukon is. Így közösségi szinten szervezték meg a munkálatokat, ún. „kalákában”, mivel sok volt a gyermek és a nagy családok egymást kellett segítsék a férfiak hiánya miatt. Ez a hagyomány máig megmaradt Székelyföldön.

A tél sokkal enyhébb volt, mint a hideg Székelyföldön. A termés csodálatos volt, dió, alma, szőlő stb. termett, továbbá olyan gyümölcsök, amelyenkről eddig csak hírből hallottak. Az asszonyok szőttek, fontak, kézimunkáztak. A férfiak bútorokat, székeket, teknőket faragtak, amikor a hó a földet belepte. Az állatoknak is hamarosan megfelelő gazdasági épületek épültek. Három év alatt az életszínvonal emelkedett. Bőven volt búza, hús, baromfi, bor, dohány. Az öregek minden reggel letérdeltek a földre, megcsókolták, miközben ezt mondták: „Áldott legyen az Úr, aki ezt a földet teremtette.” Megvolt a munka gyümölcse, még sem volt nyugvás, boldogság.

1944 őszén a második világháború a végéhez közeledett, Magyarország harctérre vált a szovjet csapatok útjában. Október 25-én éjjel megkondult a harang a faluban, mindenki a templom elé sietett. A telepvezető elmondta, hogy a templomba szállásolt német katonák hamarosan útra kelnek, mert reggel már kozák lovasság fog bevonulni Börvelybe. Előre be is lőttek egy-egy aknát a településre, amely több halálos balesetet is okozott. Sok székely honvéd, aki visszamaradt a harcokból idemenekült ideiglenesen.

Az egyik gyergyóremetei honvéd így emlékezik vissza: „A lövés Ferencz István udvarára esett, akinek két fiát ölte meg egyszerre az akna. A kicsi József azonnal meghalt (az agyvelője a csúrkapura fröccsent), Andrászt bekötöztem én, de a vérzés megállíthatatlan volt és ő is kb. két óra múlva meghalt. A holttestük ott nyugszik a székelytelepi temetőbe.”

Az oroszok mindenkire gyanakodtak, sok embert összefogdostak, majd elvittek. A nőknek is megvolt a maguk keserűségük.

e-mail: office@gyergyoremete.ro / www.gyergyoremete.ro

GYERGYÓREMETE KÖZSÉG • Hargita megye 537250 Gyergyóremete /Cseres Tibor tér 10 sz. • Tel: + 40-266-352101; Fax: + 40-266-352102

Azokban a napokban a románok is visszajöttek, az új székely telepések mit sem tudtak a régi román-magyar torzsalkodásról, azonban a székelyek ellen nem léptek fel, mikor látták, milyen szépen rendbe hozták a falut. Kijelentették, hogy 48 órát adnak a falu elhagyására. A székely elöljárók Budapestre telefonáltak, ahonnan kijött egy kormány megbízott. Ekkor gyűlést hívtak össze, ahol kijelentette az orosz katonai parancsnok, hogy másnap reggel mindenki sorakozzon és útra készen legyen. Volt nagy sírás, káromkodás, hogy földönfutók lesznek. A románok vezetője, aki szépen beszélt magyarul elmondta, hogy csak nyugati irányba mehetnek, Székelyföldre nem - aki nem engedelmeskedik, lelövik.

Így lett a közösség egy évig hontalan. A 140 családot szekereikkel, állataikkal együtt orosz katonaság kísérte ki a faluból. Az emberek már arra sem voltak kíváncsiak merre viszik őket. Elül ment az orosz parancsnok és a magyar küldött autóval. A kocsisor Nagykároly felé indult és onnan Mezőpetribe, az újonnan visszaállított trianoni határhoz. Mezőpetri sváb lakosságú falu volt, ahonnan már azelőtt kitelepítették a német anyanyelvű lakosságot. Ezek helyére telepítették télire a székelyeket, továbbá Csalános, Kálmánd falvakba. Sok háznál a tulajdonos vagy rokona még otthon lakott, akik nehezen fogadták el a székelyek helyzetét. A községi vezetőségnél panaszaik esetén azt mondták: „Nem mi hívtuk magukat ide!”. Az orosz tisztekkel még értekezni sem tudtak, akik „burzsújoknak” nézték őket, mivel sok állatuk és szekerük volt. Azok azt sem tudták, hogy a házak, ahol laknak nem a székelyeké.

1946 tavaszán Érmihályfalván vonat várta a kitelepítetteket, ahol minden két családnak jutott egy vagon, így a vagyonuk nagy része visszamaradt a hely szűke miatt. A vonat Budapestre indult, érkezés után a ferencvárosi pályaudvaron kijelölték a lakóhelyeket: Budajenő, Etyek, Telki, Biatorbágy. E településekre szétosztották a családokat. Kitelepített németek házaiba költözhetek, ahol aggódni kezdtek, hogy visszajönnek a németek, azonban ezúttal megnyugtatta a magyar állam, hogy biztosan nem. Mindenki kapott két hold földet is.

A fogadtatás nem volt olyan mint Börvelyben, viszont a svábok gazdag termést hagytak őszre. A munka hamar kezdte feledtetni a gondokat, volt aki 20-30 hold birtokot kapott. Etyekre inkább ditróiak mentek, Biatorbágyra remeteiek.

Biatorbágy és Gyergyó-remete között ma is gyümölcsöző kapcsolat van. A szocializmus első korszaka sem okozott gondot, mert az emberek a közösségi munkához szokva voltak, azonban nem voltak hajlandóak megválni saját munkaeszközeiktől és állataiktól. A beszolgáltatások az '50-es évek elején nehezebbé tették az életet, így sokan választották a gyári munkát Budapesten.

Budajenőn Szabó Ferenc igazgató-tanító megszervezte a székely művelődési életet, néptáncsoport alakult, volt táncház két zenekarral. A ditrói Küsmödi Bálint rendszeresen járt be a Magyar Rádióba székely nótákat énekelni, meséket mondani. 1946-ban Albertfalván székely szöttesekből és fafaragásokból kiállítás szerveztek, melyet Tildy Zoltán köztársasági elnök is megtekintett, akinek egy faragott székely kaput ajándékoztak. A helyiek is átvették nemsokára a gyermekek karácsonyi éneklési szokását és a házszenelés hagyományát.

Az idők folyamán a nagyvárosi gépiesedett élet bénítólag hatott a székely öntudatra, mígnem az 1980-as években Dr. Remetei Balás Gábor történész elnökletével létrejött a „Budapest és Környéke Székely Kör”, mely máig működik és megpróbálja összefogni az utódokat, hogy őrizzék hagyományukat.

Nagy József történész